

рентабельності виробництва, істотно ускладнювало процедуру фінансування капіталовкладень, ускладнювало маневреність підприємств.

Доцільно, з точки зору дотримання економічних інтересів підприємств, дати їм більше автономії у використанні їхнього прибутку, звичайно, за умови підтримання достатньо високих темпів приросту капіталовкладень.

При цьому підприємства не повинні бути звільнені повністю від контролю з боку вищестоящої організації, вони повинні лише припинити відшкодування їх поточних витрат.

Реалізація даних заходів може сприяти поліпшенню фінансового становища державних підприємств і підвищення їх ефективності.

Література

1. Демчук О. Н. Антекризисное управление: учебное пособие : учебное пособие / О. Н. Демчук. — 2009. — 256 с. [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.alleng.ru/d/manag/man216.htm>

Єфремов Д. П.,

к.е.н., докторант,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

АВТОМАТИЧНІ ФІСКАЛЬНІ СТАБІЛІЗАТОРИ У ПОДОЛАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Серед регулятивного інструментарію держави, націленого на подолання економічної кризи найбільш уживаною на сьогодні виступає фінансова політика дискреційного характеру, що реалізується через цілеспрямовані зміни урядом обсягів державних закупівель і податкових відрахувань. Проте поруч із дискреційною активністю уряду суспільний сектор справляє вплив на економічну динаміку іще через один трансмісійний канал — автоматичні стабілізатори. Принцип їх дії бере походження в автоматичній реакції надходжень державного і місцевих бюджетів на коливання сукупного випуску в країні, оскільки ставки багатьох податків і відрахувань є фіксованими та прив'язаними до поточних доходів економічних суб'єктів. Відповідно, якщо економічна кон'юн-

ктура в країні зазнає негативного зовнішнього шоку, автоматичні стабілізатори згладжують його потужність через скорочення фізичного обсягу сплачених податків у відрахувань без додаткового дискреційного втручання уряду.

Порівнюючи можливості корекції кризової економічною ситуації через механізми автоматичної фіскальної стабілізації із альтернативами дискреційних кроків уряду, слід відзначити, що перші мають низку помітних переваг: 1) справляють градуальний вплив на сукупний попит на регулярній основі; 2) демонструють нульову залежність від політичних процесів, не мають імплементаційних лагів; 3) не потребують додаткових запозичень і значного фіскального простору для реалізації; 4) нарешті, характеризуються контр-, а не про-циклічною поведінкою. Однак, за умов доброї налагодженості механізм автоматичної стабілізації спроможний послаблювати реалізовані в країні дискреційні заходи антикризового характеру. Тому через свій контрциклічний характер вмонтовані стабілізатори розглядаються як засіб самостійного відновлення загальної рівноваги ринковою економікою.

Потужність дії та ефективність автоматичних стабілізаторів перебувають у залежності від кількох чинників: а) чутливості балансу бюджету до економічної динаміки; б) структури податкової системи та в) ступеня відкритості національного господарства до зовнішньоторговельних впливів.

Найважливішу роль у їх роботі відіграватиме структура оподаткування економічних суб'єктів, що склалася в країні. Різні форми стягнень, що справляються за певними принципами, спроможні підсилювати або ж навпаки пригнічувати їх дію.

Так, податки на доходи фізичних осіб разом із внесками на соціальний захист, перебуваючи у прямій залежності від наявних у розпорядженні доходів, спроможні безпосередньо через автоматичні стабілізатори пом'якшувати економічну динаміку. Високі граничні ставки за такими податками означатимуть менші доходи в розпорядженні домогосподарств, а отже, менший споживчий попит, що за умов економічного спаду полегшуватиме відновлення рівноваги на товарних ринках. Посиленню ефекту стабілізації від податків на доходи домогосподарств сприятимуть: і) застосування прогресивної шкали оподаткування доходів; ii) розширення бази оподаткування за рахунок скорочення податкових вилучень, які платник має право вираховувати із сукупного оподатковуваного доходу в якості витрат, понесених ним на отримання цього доходу, а також податкових пільг, які повертаються назад платнику після перевищення певної суми.

Внески на соціальне страхування здебільшого рівномірно розподіляються серед населення, оскільки стягуються за однаковими для всіх ставками. Але важливе значення має розподіл виплат за внесками між роботодавцем та робітником: чим більша частка їх припадає на останнього, тим помітніший вплив вона справлятиме на його доходи, а отже, на процеси автоматичної стабілізації.

Податки на прибутки підприємств також демонструють високу чутливість до економічних циклів, а тому виступають важливим фактором впливу на вмонтовані стабілізатори. Але стабілізація, отримана від оподаткування прибутків, може зазнати корекції внаслідок змін бази оподаткування. Уряди багатьох розвинутих держав, реалізуючи державну антикризову політику, запроваджують пільги для фірм із сплати податку на прибуток. Найпоширенішими їх формами є перенесення поточних збитків на майбутні прибутки та на прибутки, отримані в минулому. Відповідно до першої техніки, компанії одержували право зменшувати прибутки, зароблені в майбутніх роках, на суму збитків, понесених у поточному періоді внаслідок кризи (застосовується у більшості країн ЄС, США, Австралії, Бразилії та багатьох інших). Подібний підхід відкладання збитків скорочує базу оподаткування та зменшує ефект від стабілізаторів. Натомість варіант із списанням поточних збитків з прибутків минулих років справляє на них сприятливий вплив, оскільки викликає необхідність повернення фірмам частини вилучених у них коштів із державного бюджету. Але така практика ускладнює збалансування державних фінансів, породжує додаткові загрози маніпуляцій і зловживання державними коштами та посилення корупції. Тому вона не є розповсюдженою і використовується здебільшого в країнах з ефективно організованими податковими інститутами — Франції, Канаді, Великій Британії та США.

У цілому, країни із розвинутою податковою системою, ефективно діючими податковими органами, давніми традиціями прозорого ведення бізнесу та високим ступенем громадського контролю за суспільним сектором спираються на податкові системи, основне навантаження в яких зміщено на такі форми оподаткування, які напряму залежать від поточних доходів (США, Німеччина, Італія та ін.). Отже, роль автоматичних стабілізаторів у виході з кризи та відновленні економічного зростання подібних держав має бути значною.

Навпаки, значна частка непрямих податків у податковому навантаженні (Туреччина, Угорщина), складна структура податкової системи (Латино-Американські країни) та високий рівень корупції в економіці (Україна) не сприятимуть ефективній роботі

механізму автоматичної стабілізації та подоланню за їх рахунок економічного спаду. Розрахований автором на основі методики оцінки еластичності надходжень і видатків бюджету, що використовується МВФ [1], ефект від автоматичної стабілізації економіки України в 2009 році становив близько -0,8 % ВВП, у той час як за підрахунками фахівців ЄЦБ [2] для країн зони євро цей показник перебував на рівні -0,9 % ВВП, а для країн ЄС — 1,0 % їх ВВП. Подібна ситуація підводить уряди держав, що розвиваються, до необхідності застосування альтернативних — дискреційних — антикризових інструментів фінансової політики.

Література

1. International Monetary Fund, 2009. «Computing Cyclically Adjusted Balances and Automatic Stabilizers». <http://www.imf.org/external/pubs/ft/tnm/2009/tnm0905.pdf>
2. L. Schuknecht, 2010. «Fiscal Activism Booms, Busts and Beyond» in Fiscal Policy: Lessons from the Crisis, Banca d'Italia, 2010.

Єхалова Г. В.,

аспірант,

Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Як одна з найдавніших категорій суспільно-виробничих відносин, страхування відіграє важливу роль у функціонуванні економіки України. Страховий ринок є елементом фінансової системи, основною задачею якого є перерозподіл величини збитків в разі настання страхового випадку між учасниками страхування [1, с. 3]. Об'єктивна потреба в страхуванні зумовлена тим, що збитки часом виникають унаслідок руйнівних факторів, непередбачуваних людими, і не передбачають будь-якої цивільної відповідальності [2, с. 12]. У такій ситуації буває неможливо стягнути збитки з кого-небудь, і вони залишаються у майновій сфері самого потерпілого.

Необхідність розуміння тенденцій і викликів страхового ринку з урахуванням вітчизняних особливостей його розвитку і функціонування зумовили актуальність теми. Цими питаннями протягом